

Interdisciplinarna ocena izpostavljenosti otrok svincu na območjih, degradiranih zaradi rudarjenja (Zgornja Mežiška dolina, Slovenija)

Projekt 6.2.1.a

Predstavlja: Špela Bavec

Delovna skupina: GeoZS: Š. Bavec; T. Čeru; K. Teran; M. Miler; NIJZ: S. Kirinčič; V. Golja; A. Remškar; ARSO: J. Turšič

Nacionalni vozliščni sestanek: Ljubljana, 05. 12. 2024

PARC

NIJZ

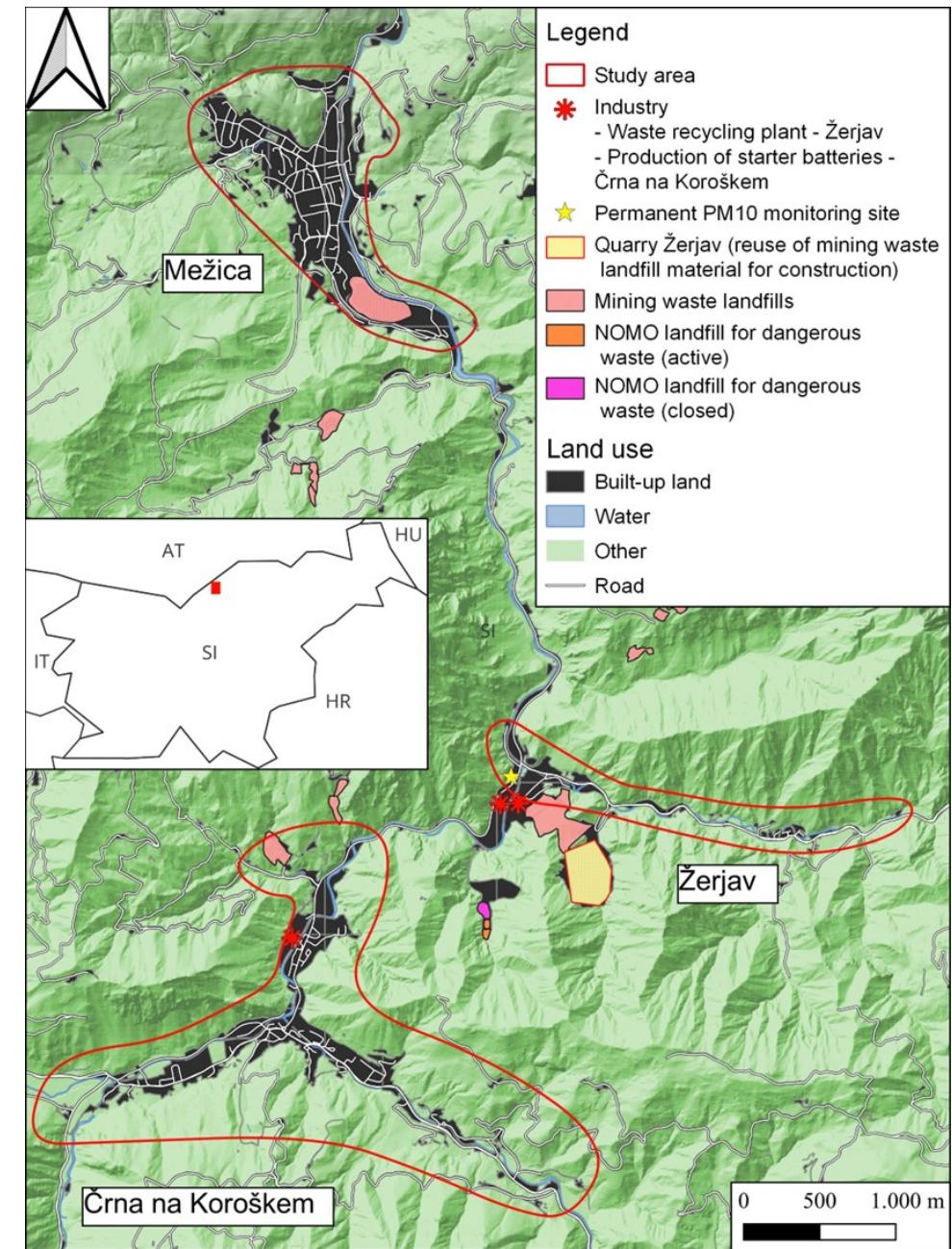
Nacionalni inštitut
za javno zdravje

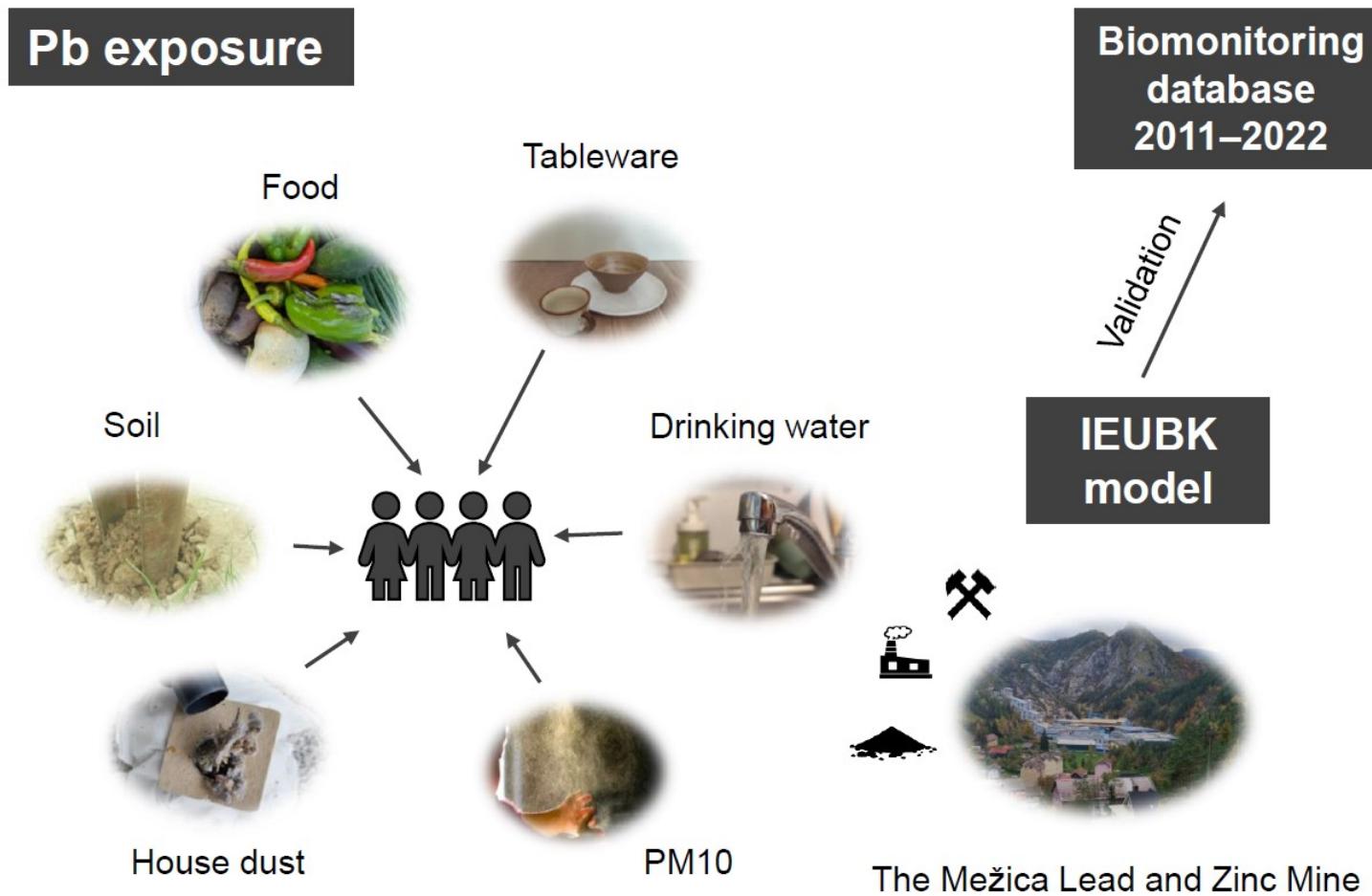
Območje raziskave: Zg. Mežiška dolina

Žerjav (vir: Polšak, 2011)

Modeliranje v IEUBK modelu z vsemi razpoložljivimi podatki

Vhodni okoljski podatki: tla

- Podatki za območje Zg. Mežiške doline v okviru monitoringa sanacijskih ukrepov (ARSO) med 2008-2022
- Za splošno populacijo: tla iz 2016 (Teran, 2020)

Parameter	Unit	This study						Pokorný et al. (2002)	Jež and Leštan (2015)	Gosar et al. (2019)	Teran (2020)					
		Garden & lawn soil			Garden soil (0–20 cm)		Lawn soil (0–5 cm)				Garden, grassland and orchard soil (0–8, 8–14, 14–21 cm)			Slovenia (0–10)	Slovenia rural (0–5 cm)	Slovenia urban (0–5 cm)
		Č	M	Ž	Č	M	Ž	Č	M	Ž	Č	M	Ž			
Count		46	30	20	28	21	12	18	9	8	9	9	2	33	30	16
Minimum	mg/kg	23	54	75	140	54	75	23	170	310	511	573	3350	181	116	1331
Maximum	mg/kg	1600	2100	5100	1600	2100	4483	1200	1510	5100	1950	2830	4470	4517	3270	7384
Arithmetic mean	mg/kg	584	673	1397	659	667	1260	468	686	1604	1180	1090	3910	1267	1037	3892
Median	mg/kg	555	543	645	590	495	730	480	620	635	925	936	3910	1050	671	3789
Geometric mean	mg/kg	473	491	782	545	482	681	380	512	963	/	/	/	/	/	/

Č = Črna, M = Mežica, Ž = Žerjav; **In bold** values used for modelling are presented

Vhodni okoljski podatki: hišni prah, pitna voda

- Podatki za območje Zg. Mežiške doline v okviru vzorčenja iz več raziskav: 2011 (Miler in Gosar 2019), 2016 (Teran, 2020), 2023 (neobjavljeno)
- Za splošno populacijo hišni prah iz leta 2016 (Teran, 2020)

Parameter	Drinking water ($\mu\text{g/L}$)			House dust (mg/kg)							
	This study			This study			Flis et al. (2002)			Teran (2020)	
Study area	Črna	Mežica	Žerjav	Črna	Mežica	Žerjav	Črna	Mežica	Žerjav	Slovenia rural	Slovenia urban
count	4	4	4	6	8	4	5	8	2	101	137
minimum	1.2	<1	<1	176	31	75	724	524	2126	15	7.9
maximum	2.7	<1	<1	344	829	2636	1426	1287	2277	2500	890
arithmetic mean	1.775			266 319 1855			1089	896	2202	/	/
median	1.6			275	211	2354	1092	813	2202	54	61

in **bold** values used in modelling are presented

Vhodni okoljski podatki: zrak

- Podatki za območje Zg. Mežiške doline v okviru monitoringa sanacijskih ukrepov (ARSO)
- Za splošno populacijo vzete najbolj primerne postaje za urbano in ruralno območje (ARSO)

Study area	Location name	GKY ¹	GKX ¹	factor	Arithmetic mean Pb (ng/m ³) ²	Study area arithmetic mean Pb (ng/m ³)
	<i>permanent monitoring site</i>	490348	149042	<i>I</i>	357.6	
Žerjav	Žerjav 77	490506	149048	0.25	89.4	91.8
	Žerjav 20	490465	149131	0.32	114.4	
	Žerjav market	490584	149025	0.2	71.5	
Črna	Črna	488923	147890	0.2	71.5	80.5
	Črna	489239	148041	0.25	89.4	
Mežica	Mežica	489067	152850	0.2	71.5	71.5
Slovenia urban	Celje hospital	520614	121189	-	7	8.4
	Ljubljana Bežigrad	462673	102490	-	8.1	
	Ljubljana Biotehniška	459457	100591	-	8	
	Maribor Titova	550305	157414	-	10.4	
Slovenia rural	Iskrba	489292	46323	-	2.7	2.7

¹ spatial coordinate according to D48 – Slovenia (ESRI:104131); ²Data source for Upper Meža valley (Slovenian Environmental Agency Air Quality archive) and for Slovenia (Koleša 2023); **in bold** values used for modelling are presented

Vhodni podatki za koncentracije Cd v živilih (NIJZ)

(Kirinčič, et al., 2019,
 Ribarič-Lasnik et al., 2002 in
 Kirinčič et al., 2017)

	Food categories	N	<LOQ (%)	> EU (%)	LB	MB	UB	SD (UB)	Median (UB)	Max	Note
Grains and products											
	Grains for humans	271	89	0.4	0.006	0.023	0.039	0.025	0.020	0.210	SI
	Grain milling products	47	79	0.0	0.009	0.020	0.031	0.020	0.020	0.130	SI
	Bread and rolls				0.025	0.029	0.033				EU
	Pasta (raw)				0.021	0.024	0.027				EU
	Breakfast cereals	18	94	0.0	0.002	0.023	0.044	0.013	0.040	0.070	SI
	Fine bakery wares				0.021	0.025	0.028				EU
Vegetables and products											
	Root vegetables	171	94	0.6	0.003	0.019	0.035	0.015	0.040	0.180	SI
	Root vegetables	39	0	48.7	0.397	0.397	0.397	0.627	0.105	2.333	UMV: Carrots, red beets, parsley roots, celiacs
	Bulb vegetables	35	94	0.0	0.002	0.014	0.026	0.009	0.020	0.040	SI
	Fruiting vegetables	38	97	2.6	0.002	0.015	0.029	0.011	0.020	0.060	SI
	Fruiting vegetables	5	0	20.0	0.032	0.032	0.032	0.018	0.031	0.059	UMV: Tomatoes and peppers
	Brassica vegetables	94	100	0.0	0.000	0.013	0.025	0.009	0.020	0.040	SI
	Leaf vegetables	525	93	0.0	0.003	0.015	0.027	0.011	0.020	0.100	SI
	Leaf vegetables	58	0	13.8	0.170	0.170	0.170	0.238	0.101	1.511	UMV: Chicory
	Parsley - Aromatic Herbs	10	0	30.0	0.770	0.770	0.770	0.588	0.595	2.167	UMV: Parsley
	Legume vegetables	31	100	0.0	0.000	0.010	0.020	0.000	0.020	0.020	SI
	Stem vegetables	10	100	0.0	0.000	0.020	0.040	0.000	0.040	0.040	SI
	Tea and infusions (solid)	31	19	0.0	0.416	0.421	0.426	0.512	0.150	2.240	SI
	Cocoa powder				0.138	0.139	0.139				EU
	Coffee beans				0.050	0.052	0.053				EU: coffee beans, roasted and ground
	Vegetable products	7	100	0.0	0.000	0.020	0.040	0.000	0.040	0.040	SI
	Fungi, cultivated	37	97	0.0	0.005	0.021	0.037	0.029	0.040	0.200	SI
	Fungi, wild, edible				0.478	0.491	0.503				EU
Starchy roots and tubers		315	98	0.0	0.001	0.012	0.023	0.007	0.020	0.065	SI: Potatoes and 5 samples of sweet potatoes
Starchy roots and tubers		13	38	15.0	0.050	0.066	0.081	0.036	0.069	0.147	UMV: Potatoes
Legumes, nuts, oilseeds											
	Legumes no pods	20	100	0.0	0.000	0.020	0.040	0.000	0.040	0.040	SI
	Legumes dried	40	100	0.0	0.000	0.016	0.033	0.010	0.040	0.040	SI
	Tree nuts				0.026	0.033	0.039				EU
	Oilseeds	6	33	0.0	0.024	0.028	0.031	0.016	0.027	0.062	SI
Fruit and fruit products											
	Citrus fruits				0.009	0.012	0.014				EU
	Pome fruits	72	100	0.0	0.000	0.012	0.024	0.008	0.020	0.040	SI
	Stone fruits				0.009	0.012	0.016				EU
	Berries and small fruits	101	100	0.0	0.000	0.016	0.032	0.010	0.040	0.040	SI
	Miscellaneous fruits	37	97	0.0	0.001	0.011	0.020	0.002	0.020	0.032	SI
	Dried fruits	6	100	0.0	0.000	0.020	0.040	0.000	0.040	0.040	SI
	Jam and spreads				0.016	0.017	0.019				EU
	Other fruit products				0.020	0.023	0.025				EU
Meat and edible offal											

Vhodni podatki za koncentracije Cd v živilih (NIJZ)

(Kirinčič, et al., 2019,
Ribarič-Lasnik et al., 2002 in
Kirinčič et al., 2017)

	Other fruit products			0.020	0.023	0.025				EU
Meat and edible offal	Livestock meat	77	97	0.0	0.001	0.013	0.025	0.023	0.010	0.060
	Poultry	14	100	0.0	0.000	0.005	0.010	0.000	0.010	0.010
	Game mammals	200	87	10.0	0.042	0.068	0.094	0.111	0.060	0.500
	Edible offal	108	94	0.0	0.008	0.056	0.104	0.033	0.120	0.220
Fish and seafood	Preserved meat				0.021	0.023	0.025			EU
	Sausages				0.011	0.017	0.022			EU
	Fish meat	60	97	0.0	0.001	0.022	0.043	0.024	0.060	0.060
	Fish meat	10	0	70.0	0.089	0.089	0.089	0.386	0.470	1.250
Milk and dairy products	Fish products				0.023	0.026	0.028			EU
	Crustaceans	4	75	0.0	0.005	0.015	0.025	0.024	0.015	0.060
	Water molluscs	32	63	0.0	0.064	0.077	0.089	0.100	0.060	0.527
	Milk and dairy products	43	86	0.0	0.008	0.010	0.012	0.003	0.002	0.018
Eggs and products	EU: Liquid milk				0.008	0.012	0.015			EU
	Milk and dairy products	12	8	92.0	0.098	0.100	0.102	0.053	0.090	0.230
	Eggs and products				0.008	0.012	0.015			EU
	Eggs and products	39	0		0.235	0.235	0.235	0.209	0.210	1.200
Sugar and confectionary	UMV: Hen eggs				0.235	0.235	0.235			UMV: Hen eggs
	Sugar and confectionary	16	88	0.0	0.012	0.038	0.064	0.012	0.060	0.100
	Fats and oils	35	100	0.0	0.017	0.020	0.022	0.000	0.020	0.020
	Fruit and vegetable juices	48	100	0.0	0.000	0.018	0.037	0.008	0.040	0.040
Non-alcoholic beverages	EU: Vegetable oils				0.012	0.013	0.014			EU
	Alcoholic beverages	18	83	0.0	0.004	0.013	0.023	0.006	0.020	0.040
	Herbs, spices and condiments	55	96	0.0	0.011	0.022	0.033	0.074	0.020	0.570
	SI: Wine and white sparkling wine				0.011	0.022	0.033			SI
Food for children	Food for children				0.011	0.022	0.033	0.074	0.020	0.570
	Infant formulae powder	21	100	0.0	0.000	0.004	0.008	0.003	0.010	0.010
	Follow-on formulae powder	19	100	0.0	0.000	0.005	0.010	0.000	0.010	0.010
	Cereal-based food for children	57	96	1.8	0.001	0.030	0.059	0.015	0.070	0.070
Special nutritional products	Ready-to-eat meal for children	61	97	0.0	0.000	0.005	0.010	0.000	0.010	0.013
	Composite food	245	52	2.4	0.369	0.383	0.398	1.196	0.080	11.560
	Snacks, desserts, other foods				0.034	0.036	0.039			EU
					0.025	0.026	0.028			EU

Figures in bold were used for exposure calculation in different scenarios.

SI: Data from Slovenian (SI) market 2011–2016 (Kirinčič et al., 2019).

UMV: data from Upper Meža Valley (Ribarič-Lasnik et al., 2002; Kirinčič et al., 2017).

EU: only data from EFSA, 2012

>EU: >EU maximum level from Commission Regulation (EU) 2023/915.

Različni scenariji prehranske izpostavljenosti

(Deterministična ocena, podatki o količinah zaužitih živil: SI-MENU 2017/18)

- Izračunane vrednosti za 7 različnih scenarijev
- Podrobneje obravnavani 3, ki vključujejo min., max. in srednjo vrednost prehranske izpostavljenosti
- V modeliranju uporabljena LB povprečna koncentracija Pb v posameznih skupinah živil

Toddlers (1–3 years) dietary exposure	LB µg/kg bw/day	MB µg/kg bw/day	UB µg/kg bw/day	LB	MB	UB
				µg/day	µg/day	µg/day
D1: children consume only food from Slovenian market (general – reference scenario for Slovenian toddlers)	0.7	1.4	2.0	9.5	17.4	25.3
D2: most of the foods are consumed from the market except for half of the consumption of the local foods listed in Table S1	2.0	2.6	3.2	25.4	33.0	40.7
D3: children consume local foods instead of market foods listed in Table S1, the rest are foods from the market	3.3	3.8	4.4	41.4	48.7	56.1
market food and only milk and milk products from local produce	2.3	2.9	3.5	28.6	36.5	44.4
market food and only eggs from local produce	1.0	1.6	2.3	12.9	20.8	28.6
market food and only vegetables from local produce	1.3	1.9	2.5	16.6	24.0	31.3
market food and only brook trout from local rivers	0.8	1.4	2.0	9.9	17.7	25.5

Overall chronic dietary exposure was estimated with 3 different arithmetic mean concentrations of Pb in different food groups: LB = lower bound., MB = middle bound and UB = upper bound; the exposure scenario (D1, D2, D3) values used for IEUBK modelling are shown in **bold font**

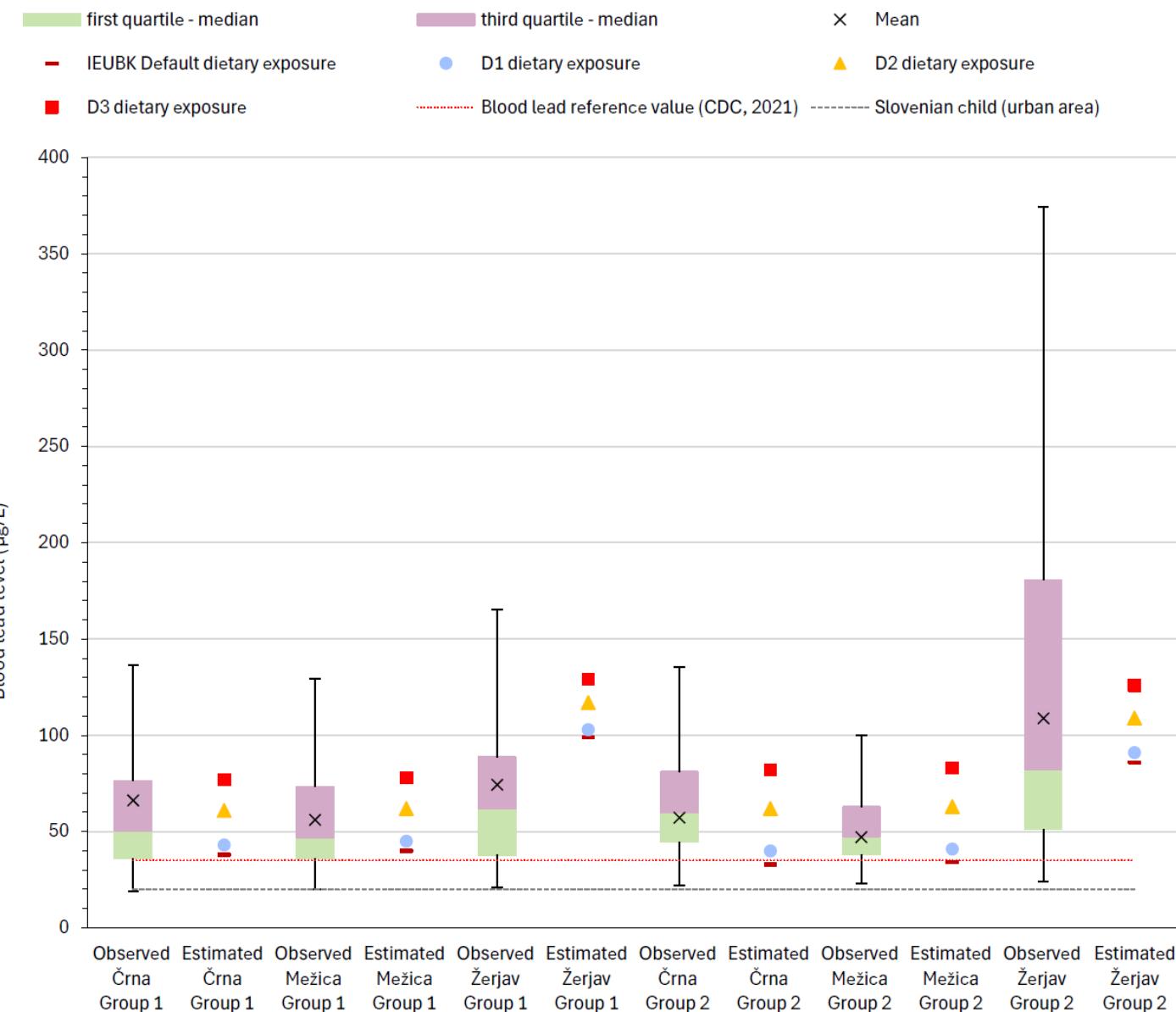
Materiali v stiku s živili - keramika (NIJZ)

- Vir podatkov – Zdravstveni inšpektorat RS (2013-2023)
- Vrednosti zelo nizke v primerjavi s prehransko izpostavljenostjo
- Pri modeliranju niso bile upoštevane

Scenario Number	Allocation for hollowware	Substitution	Decreasing factor	Exposure from food contact ceramics ($\mu\text{g/day}$)	A in %	B in %	C in %
FCM1	0.85	LB	0.2	0.048	0.50	0.19	0.12
FCM2	0.85	MB	0.2	0.13	0.77	0.41	0.28
FCM3	0.85	UB	0.2	0.23	0.89	0.56	0.40

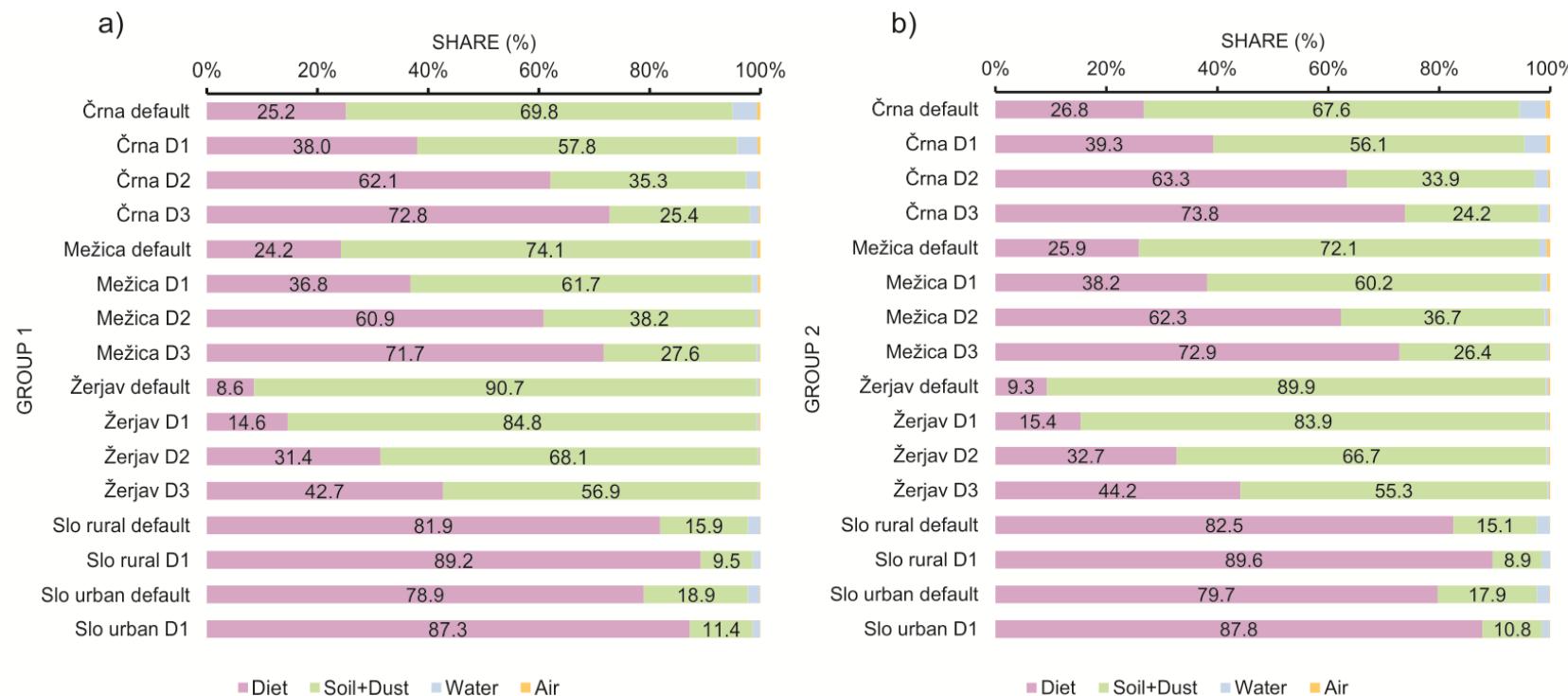
Modeliranje - rezultati

- Primerjava izračunanih (3 scenariji) in izmerjenih vrednosti svinca v krvi otrok
- Biomonitoring podatki (2011-2023)
- Skupina 1 (24-36 mesecev), 2 (36-48 mesecev)
- Izmerjene in izračunane vrednosti se dobro ujemajo v Črni in delno v Mežici
- V Žerjavu so izračunane vrednosti za skupino otrok 24-36 m pretirane v primerjavi z izmerjenimi, za otroke 36-48 m pa izračunane pokrivajo območje povprečnih vrednosti (posledica majhnega števila izmerjenih vrednosti)

Modeliranje - deleži k celokupni izpostavljenosti iz različnih virov

- 73-60 % celokupne izpostavljenosti Pb izvira iz prehrane pri scenariju D1 (uživanje samo lokalne hrane) in D2 (lokalna+market) v Črni in Mežici
- V Žerjavu v vseh treh scenarijih največji delež k celokupni izpostavljenosti Pb prispevajo tla/prah, nato sledi prehrana
- Pb v vodi in zraku prispeva zanemarljiv delež k celokupni izpostavljenosti

Interdisciplinarna ocena izpostavljenosti odraslih kadmiju na območju Slovenije

Projekt 6.2.1.b

Predstavlja: Špela Bavec

Delovna skupina: GeoZS: Š. Bavec; T. Čeru; K. Teran; M. Miler; NIJZ: S. Kirinčič; V. Golja; A. Remškar; ARSO: J. Turšič

Nacionalni vozliščni sestanek: Ljubljana, 05. 12. 2024

PARC

NIJZ

Nacionalni inštitut
za javno zdravje

Referenčna populacija in viri izpostavljenosti

1. Ref. populacija

- Odrasli (18-64 let): SI-MENU 2017/18 (food consumption)
- HBM1 validacija (18-49 let)

2. Modeliranje v RSExpo in MCRA

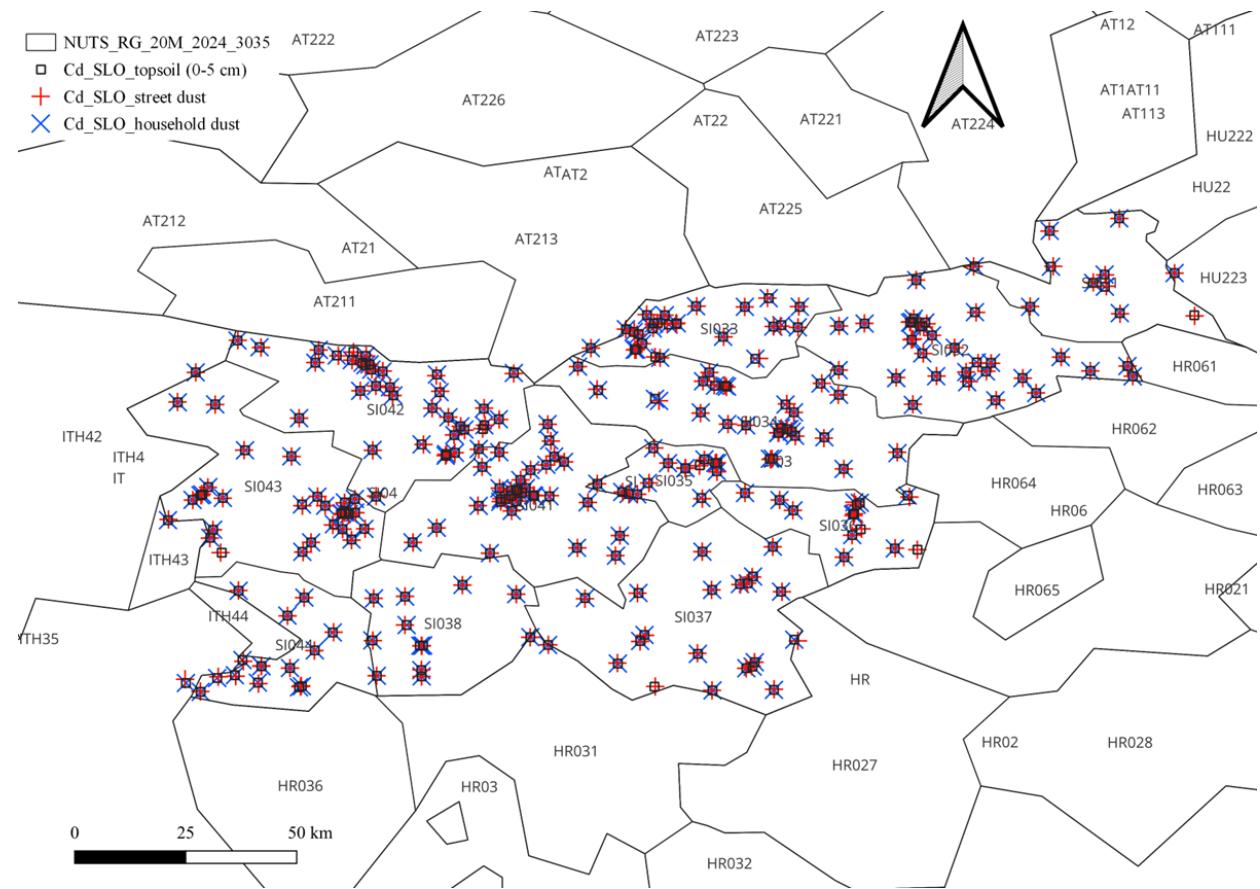
- Okoljska izpostavljenost: RSExpo (GeoZS in ARSO)
- Prehranska izpostavljenost: MCRA (NIJZ)
- Materiali v stiku z živili- MCRA? (NIJZ)

➤ *Modeliranje za celotno Slovenijo, glede na smiselnost in podatke tudi modeliranje ruralna/urbana območja in po regijah*

Okoljska izpostavljenost (GeoZS)

- Individualni podatki za **hišni prah, vrhni sloj tal in cestni prah** (kot nova spremenljivka?) na istih lokacijah za celotno Slovenijo iz leta 2016 (Teran, 2020; Teran s sod., 2020)
- Rezultati za vse podatke po dveh različnih analiznih metodah (zlatotopka in večkislinski razklop)
- Glede na podatke, bi poleg splošne lahko modelirali urbana in ruralna območja
- Izključitev onesnaženih območij (npr. Mežiška dolina, itd.)

	SOIL	STREET DUST	HOUSE DUST
Rural areas	N = 105	N = 106	N = 101
Urban areas	N = 143	N = 143	N = 137

Okoljska izpostavljenost (ARSO)

- Individualni podatki za delce **PM10** (letne oz. več letne povprečne vrednosti)
- Za meritna mesta, kjer se ravni kovin v delcih spremljajo stalno, je izračunano povprečje v zadnjih petih letih. Za ostala meritna mesta je podano letno povprečje, za posamezno leto oz. več let, če so meritve potekale več let.
- Merilno mesto **Iskrba** odraža raven ruralnega ozadja.
- Izključena postaja Žerjav, Celje?

Merilna postaja	Koncentracija (ng/m ³)	Obdobje
Celje	0,46	*
Deskle	0,09	2021
Ilirska Bistrica	0,10	2023
Iskrba	0,06	*
Ljubljana	0,20	**
Maribor	0,15	*
Nova Gorica	0,15	***
Ptuj	0,16	2021

* povprečje zadnjih petih let

** Za Ljubljano je izbrana podstaja Ljubljana Bežigrad, ki je reprezentativna za širše območje.

Vzporedne meritve na drugih lokacijh podobnega tipa (urban background) kažejo, da so ravni primerljive.

*** Izračunano je povprečje v zadnjih treh letih

Prehranska izpostavljenost, ref. populacija (NIJZ)

- **Ref: populacija:** Nacionalna prehranska raziskava SI-Menu 2017/18
- Na podlagi vprašalnika podatki o ref. populaciji (392 odraslih): starost, spol, teža, regija, itd.
- **Verjetnostna (probabilistična) ocena prehranske izpostavljenosti (MCRA):**
 - okoli 5600 vzorcev različnih živil s slovenskega trga (2011-2022), manjkajoči podatki bodo vzeti iz literature
 - Vzorci vode (2013-2023)

GENDER	Gender	G1	Controlled vocabulary	G1 Male G2 Female
AGE	Age in years	27	Numerical value	
WEIGHT	Body weight in kg from the first measurement	68	Numerical value	
HEIGHT	Height in cm from the first measurement	176	Numerical value	
SWEIGHT	Body weight in kg from the second measurement, if any	70	Numerical value	
SHEIGHT	Height in cm from the second measurement, if any	176	Numerical value	
GEO	Region, area or city of residence	ES5	Controlled vocabulary	See GEO sheet. This is the 3rd level of the NUTS classification (Nomenclature of
ENERGYINTAKE	Average energy intake over the survey period in Kcal per day	2500	Numerical value	
WF	Weighting factor used to normalize for age groups, gender, regions ...	365	Numerical value	
NHOUSEHOLD	Size of household - Number of individuals in the household	4	Numerical value	
LABOURS	Labour status of the subject (Not applicable in case of children)		Controlled vocabulary	L0 Not applicable
LABOURM	Labour status of the mother of the subject (Only applicable in case of children)		Controlled vocabulary	L0 Not applicable
LABOURF	Labour status of the father of the subject (Only applicable in case of children)		Controlled vocabulary	L0 Not applicable
PROFESSS	Professional category of the subject (Not applicable in case of children)		Controlled vocabulary	P1 Manager for new
PROFESSM	Professional category of the mother of the subject (Only applicable in case of children)		Controlled vocabulary	P2 Manager
PROFESSF	Professional category of the father of the subject (Only applicable in case of children)		Controlled vocabulary	P3 Manager
EDUCATIONS	Description of the current education level or highest diploma obtained by the subject		Controlled vocabulary	E0 Not applicable
EDUCATIONM	Description of the current education level or highest diploma obtained by the mother		Controlled vocabulary	E1 Not formal
EDUCATIONF	Description of the current education level or highest diploma obtained by the father		Controlled vocabulary	E1 No formal

RSExpo in MCRA

- Modeliranje okoljskih podatkov v R programu: po nastavljenih tabelah za vhodne podatke (razvili ANSES)
- Delovna skupina v okviru PARC-a dela na združevanju različnih modelov (Jasper Engel in ekipa)

Prehranska izpostavljenost in materiali v stiku z živili v MCRA?

- Pripraviti moramo podatke specifične za Slovenijo
- Kar ne bomo imeli, bomo vzeli iz Exposure Factors Handbook US-EPA 2011 oz. usklajeno s podatki, ki jih je uporabila ekipa iz ANSES, da bodo rezultati primerljivi

Hvala za pozornost!

